

CUPRINS

9	Mulțumiri
13	Introducere
25	CAPITOLUL 1 Trezirea imaginației morale
43	CAPITOLUL 2 Cum devii un copil adevărat: <i>Pinocchio</i>
61	CAPITOLUL 3 Dragoste și nemurire: <i>Iepurele de Catifea și Mica Sirenă</i>
81	CAPITOLUL 4 Prieteni și mentori: <i>Vântul prin sălcii, Pânza Charlottei și Bambi</i>
101	CAPITOLUL 5 Rău și izbăvire: <i>Crăiasa Zăpezii și Leul, Vrăjitoarea și dulapul</i>
123	CAPITOLUL 6 Eroinele credinței și ale curajului: <i>Prințesa Irene din Prințesa și goblinii și Lucy din Prințul Caspian</i>
151	CONCLUZIE Eseu bibliografic
161	Note
171	Index

MULȚUMIRI

Când eram copil, bunica din partea mamei, Zabel Keosaian, venea la noi și stătea perioade lungi de timp. Asta se întâmpla pe vremea când mama, tata, fratele meu și cu mine locuiam într-o căsuță modestă din Stamford, în statul american Connecticut. La parter erau doar patru camere mici: o bucătărie, o sufragerie, un salonaș în care se strângea toată familia și o cameră de joacă pentru mine și pentru fratele meu, Michael. Aici aveam un pat pliant pentru când venea bunica în vizită.

La etaj se aflau două dormitoare mici. Din cauza acoperișului înclinat, păreau și mai mici decât erau, motiv pentru care chiar și un copil trebuia să se lase în genunchi, ca să se poată uita prin lucarne. Când venea bunica la noi, mă trezeam dis-de-dimineată și alergam pe scara foarte îngustă, treceam prin bucătărie, o luam în dreapta și ajungeam în holișorul care dădea în sufragerie. Lipit de peretele din dreapta al holului se afla un dulap misterios, cu o ușiță ca pentru copii. Spațiul acesta era aproape ascuns sub scară, iar eu eram convins că acolo trăia un spiriduș poznaș sau o vrăjitoare. În partea stângă se afla camera mea de joacă. În diminețile acelea, dădeam buzna și mă strecuram sub plapumă, lângă bunica. Nu-mi aduc aminte s-o fi trezit eu vreodată. Părea că mă aștepta întotdeauna, deja trează.

După ce mă cuibăream lângă ea, bunica îmi spunea *Märchen*, adică basme, și povești amuzante din Armenia sau din Orientul Mijlociu. Fugise cu familia din Turcia după Primul Război Mondial. Uneori îmi spunea povești care erau, fără îndoială, propriile ei aventuri sau ceea ce auzise de la alții pe când era mică, ceva ce se întâmplase *cu adevărat*.

Mai târziu, am aflat că, pe vremea când era adolescentă, le ducea pe furiș alimente și provizii luptătorilor armeni din forțele de rezistență, care se ascundeau pe dealuri și la țară. Bunica îmi spunea povești cu niște munteni zdrahoni nemaipomeniți, „niște uriași”, zicea ea, care atacau oamenii pe la trecători și prăvăleau bolovani imenși de pe creste asupra drumeților nevinovați care treceau întâmplător pe acolo. Nu prea făceam diferența între aceste povești și basmele pe care mi le spunea. Habar nu aveam că o parte dintre ele erau amintirile ei cele mai urâte și tulburătoare, coșmaruri din vremuri groaznice.

Viața mea ar fi fost altfel, poate nici nu aș fi scris această carte, dacă nu ar fi fost bunica și poveștile ei. Era o povestitoare cu adevărat captivantă. Acum, când am aproape vârsta bunicii de pe vremea când îmi spunea povești, îmi dau seama cât de mult mi-a modelat imaginația și simțul umorului. Îi sunt nespus de recunoscător bunicii pentru povești.

Tot aici aș dori să le mulțumesc și părinților mei, Grace și Armen Guroian. Au înțeles că un copil a cărui limbă maternă nu este engleza, ci armeană, are nevoie de încurajări ca să citească și să dobândească suficientă încredere în lecturile lui, într-o vreme în care în școli nu se acorda prea multă atenție nevoilor și înzestrării speciale specifice elevilor bilingvi. O dată pe săptămână, tata aducea acasă un teanc de cărți de la bibliotecă, iar mama era cea care îmi răspundea la orice întrebare despre lucrurile pe care nu le știam.

Ce am fi devenit noi, cu toții, fără acei profesori deosebiți care ne-au îndrumat? În cartea aceasta, pe care am scris-o pentru părinți și profesori, aș vrea să-i menționez pe doi dintre profesorii mei deosebiți. Helen Rivers mi-a fost profesoară de engleză și dirigintă din clasa a șaptea până în clasa a noua. Doamna Rivers avea o prezență care îți dădea fiori. Când ridica vocea, o auzai tocmai de la sala de sport. Dacă te lua în vizor și te pedepsea, sigur tremurai de frică. Helen Rivers era exigentă. Nici nu mai știi câte poezii a trebuit să memorez pentru orele ei sau câte mii de propoziții am analizat la gramatică. Dar când m-a sărutat apăsător la ceremonia de absolvire a clasei a noua și mi-a lăsat pe obraz rujul roșu-aprins, mi-am dat seama că mi-e dragă. Atunci am înțeles cât de multe am învățat de la ea cu ajutorul spiritului de disciplină

pe care îl cultivase în mine prin iubire. Mai târziu am conștientizat că îmi oferise instrumentele esențiale cu ajutorul cărora am devenit scriitor.

Am făcut facultatea la Universitatea din Virginia, unde am avut marele noroc de a-l avea pe John Graham ca profesor de limbaj și retorică. La cursurile lui, mi-a arătat nu numai latura poetică a limbii engleze, ci și elementele care țin de stil, ce înseamnă să scrii bine. John Graham m-a învățat să scriu. Și îi mulțumesc din suflet.

În Introducere, îi menționez pe Russell Kirk și pe soția sa, Annette, față de care mă simt îndatorat pentru că m-au încurajat și m-au sprijinit să scriu această carte. Ar trebui să adaug și faptul că Russell m-a ajutat să obțin câteva burse, care mi-au permis să îmi iau concediu de la catedră și să duc această carte la bun sfârșit. Vreau să mulțumesc în mod deosebit Fundației Wilbur pentru bursa obținută în 1993, care m-a ajutat să încep prima schiță a acestei cărți.

În Introducere pomenesc și Școala Sf. Paul din Brooklandville, statul Maryland. Și băiatul meu, Rafi, și fiica mea, Victoria, au mers la Școala Sf. Paul. Directorul școlii, Robert Hallett, este un cadru didactic inspirat, un om cu viziune. Îi mulțumesc pentru că m-a lăsat să-mi desfășor proiectul de cercetare la școala pe care o conduce, adică să atrag o parte dintre profesori și dintre elevi în efortul meu de a aduce laolaltă studenții mei și elevii de școală primară și gimnazială, ca să citească și să vorbească despre basme.

Aș vrea să-i mulțumesc și lui Michael Gorman, decanul Institutului Ecumenic de Teologie de la Seminarul și Universitatea Sf. Maria, pentru că a înțeles importanța lucrării mele și mi-a programat câteva ateliere, ca să pot predă, să-mi pot testa ideile și să învăț de la profesori și de la părinți. Capitolul 1 pornește de la discursul inaugural despre morală și educație religioasă pe care l-am susținut la Seminarul și Universitatea Sf. Maria sub auspiciile institutului, în toamna anului 1995. Acesta a fost publicat cu titlul „Awakening the Moral Imagination: Teaching Virtues Through Fairy Tales” în numărul din toamna lui 1996 al jurnalului *The Intercollegiate Review*.

* „Trezirea imaginației morale. Predarea virtuților prin intermediul basmelor” (lb. engleză în original).

Shawn Daley, un tânăr și curajos student de la Loyola College, și-a câștigat dreptul de a fi menționat pentru sarcina, de altfel ingrată, de a alcătui indexul cărții.

În fine, în calitate de tată și de soț, sunt recunoscător pentru prezența în viața mea a celor doi copii ai mei, Rafi și Victoria. Bucuria și dragostea lor de viață m-au inspirat să le citesc poveștile dezbătute în aceste pagini.

V. G.
Reisterstown, Maryland
Epiphany, 1998

INTRODUCERE

Pe copii îi preocupă un lucru esențial: să distingă între bine și rău, între adevăr și falsitate. Această nevoie de a face distincții morale este un dar, o binecuvântare pe care ființele umane o primesc la începutul vieții. Bineînțeles, nu trebuie să confundăm această binecuvântare cu inocența. Copiii nu sunt cu totul inocenți, așa cum află fiecare dintre noi imediat ce ajunge părinte. Șiretenia de care dă dovadă chiar și cel mai mic copilaș ne pune pe gânduri: „Oare unde a învățat asta?” A deveni un om responsabil este un drum cu multe hârtoape, iar în cale apar mereu tot felul de ispite. Copiii au nevoie de îndrumare și de „o hartă” a moralității, de principii. Au de câștigat enorm de pe urma exemplului adulților care le vorbesc sincer și acționează mănăți de o putere morală.

În societatea noastră, aceste nevoi ale copiilor sunt satisfăcute cu mare greutate. Unii dintre profesorii și părinții bine intenționați par să-i îndepărteze pe copii de pornirea spre moralitate, în loc să țină cont de ea pentru a le forma caracterul. Vrem să avem copii toleranți și uneori ni se pare că un simț prea tranșant al binelui și al răului nu face decât să formeze fanatici. Probabil ne-am resemnat într-o asemenea măsură să ne zbatem în apele tulburi ale culturii, în care domnesc compromisul moral și obscurantismul etic, încât ne vine greu să ne imaginăm o altă cale pentru copiii noștri. Nici eu nu fac excepție. Și uneori observ că am chiar comportamentul pe care îl critic la alții, grăbindu-mă să-mi justific lenea sau șovăiala de a cultiva conștiința și simțul moral la copiii mei. Recurgem cel mai adesea la scuza că respectăm libertatea copiilor, permițându-le să stabilească singuri ce e bine și ce e rău și să-și aleagă obiectivele de viață morală. Acesta însă